

TÁJÉKOZTATÓ - INFORMÁCIÓ

KÉRDÉSEK ÉS VÁLASZOK EGY DOKTORI (PHD) ÉRTEKEZÉS VÉDÉSE SORÁN

Fenyvesi Károly¹

2004. június 03-án került sor „A nemzeti fegyverzeti igazgató helye, szerepe, feladatai a NATO működési rendjében” című doktori értekezésem nyilvános vitájára a ZMNE²-en.

Nem kívánom ismertetni az értekezésben leírtakat, hiszen az mindenki számára elérhető a ZMNE könyvtárban, illetve annak fejezetei a szerkesztőség jóvoltából e szakfolyóirat hasábjain is folyamatosan megjelentek.

Ezúttal szeretném köszönetemet kifejezni a szerkesztőségnek azért, hogy ezáltal is hozzájárult a sikeres védésem feltételeihez.

Itt csak röviden összefoglalva, ***az értekezésem megírásával az volt a célom, hogy:*** a nemzetközi szakirodalomból vett elmélet, és a gyakorlati tapasztalatok elemzése, majd értékelése alapján megfogalmazott következtetésem és ajánlásaim alkalmazásával ***eredményesebb magyar szakmai képviseleti rend kerüljön kialakításra, a nemzeti fegyverzeti igazgató felelősségi területét illetően, valamint kerüljön megfogalmazásra a nemzeti fegyverzeti igazgató feladatrendszerére.***

Az értekezés hivatalos bírálata során négy kérdést kaptam, amire előzetesen írásban, majd a nyilvános védésen szintén négy kérdést kaptam, amire pedig szóban kellett válaszolnom. Az összesen nyolc kérdésből úgy gondolom, hogy hat olyan közérdeklődésre is számot tartó kérdés volt, amelyekre adott válaszaimat célszerűnek tartottam ilyen módon is közreadni. Ennek a gondolatnak kívánok eleget tenni jelen írásommal. Véleményem szerint ez érdekes lehet mindazok számára, akik a Magyar Honvédségben a NATO-val kapcsolatos CNAD³ témával foglalkoznak.

¹ Fenyvesi Károly mk. ezredes, volt HM nemzetközi fegyverzeti koordinátor.

² Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetem.

³ CNAD – Conference of National Armaments Directors – Nemzeti Fegyverzeti Igazgatók Konferenciája.

A kérdések és az azokra adott válaszok a következők voltak:

Az első kérdés:

Milyen szerepe lehet a nemzeti fegyverzeti igazgatónak a hadiipar fejlesztése és lehetőségeinek bővítése területén?

Mindenekelőtt szeretném leszögezni, hogy a MK Kormánya működési rendjéből eredően a hadiipar irányítása és kormányzati felelőssége a **Gazdasági és Közlekedési Minisztériumhoz (továbbiakban GKM)** kötődik. Ez azért érdekes, mert ebből adódóan a **Honvédelmi Minisztériumnak (továbbiakban HM)**, azon belül is a szakterületért felelős **Védelemgazdasági Helyettes Államtitkárnak (HM VGHÁT)** – aki egyben a **magyar nemzeti fegyverzeti igazgató is** – a lehetőségei korlátozottak.

A nemzeti fegyverzeti igazgató *szerepe* ebben a kérdésben meghatározó lehet, amely a gyakorlatban, egyes esetekben *közvetlen*, más esetekben *közvetett módon* érvényesül.

a) A nemzeti fegyverzeti igazgató közvetlen szerepe

A nemzeti fegyverzeti igazgatónak közvetlen és meghatározó szerepe van a **Magyar Honvédség (továbbiakban MH) haditechnikai fejlesztési terveinek** kidolgozásában, összeállításában és a gyakorlati megvalósításában. Ebből eredően a hivatalos kapcsolatain és találkozóin keresztül (nemzetközi tárgyalások, minisztériumok közötti együttműködés, Magyar Védelmiipari Szövetséggel való találkozók, stb.) aktuális tájékoztatást, információkat tud szolgáltatni a hadiiparban érdekelt szervezetek részére arra vonatkozóan, hogy a Magyar Honvédségnek mire van szüksége, milyen megrendelések, tenderek várhatók. Ezzel mintegy orientálhatja a vállalkozókat a jövőbeni fejlesztési elgondolásaikat illetően.

A nemzetközi szövetségi kapcsolatainkat tekintve a nemzeti fegyverzeti igazgató *felelős* a CNAD alárendeltségében működő, NATO **Ipari Tanácsadó Csoport (NIAG)** és a **Nyugat-európai Fegyverzeti Csoport (WEAG)** mellett működő, régebbi nevén **Európai Védelmi Ipari Csoport (EDIG)**⁴, vonatkozásában a *nemzeti képviselő szakmai irányításáért, és megosztott felelősséget visel* a GKM-al a fenti csoportokba *a képviselők kijelölését illetően*. Ezekon a fórumokon keresztül (a nemzeti

⁴ Új neve 2004. áprilisától Európai Légtér és Védelmi Ipari Szövetség (Aerospace and Defence Industries Association of Europe - ASD), amelyik három korábbi szervezet (AECMA, EUROSPACE és EDIG) egyesüléséből jött létre.

képviselők aktív részvételével) a nemzeti hadiipari érdekeltségű vállalkozások közvetlenül bekapcsolódhatnak a nemzetközi hadiipari kooperációba. Ezt a tevékenységet a nemzeti fegyverzeti igazgató hatékonyan tudja támogatni oly módon, hogy a különböző rendezvényeken (értekezlet, konferencia), a szó jó értelmében lobbyzik a nemzeti hadiipar mellett, illetve a megrendelések során, a törvény szabta kereteken belül előnyben részesíti a hazai vállalkozásokat.

A jövőben pedig az EU keretein belül kialakuló **Európai Védelmi Hivatal (EDA)**⁵ kínál újabb lehetőségeket a védelmi ipari együttműködésre úgy a kutatás-fejlesztés, mint a gyártási kooperáció területén.

A *kutatás-fejlesztési* kérdésekben, hasonlóan a fentebb leírtakhoz, a NATO (RTO)⁶ és a WEAG⁷ (WRC)⁸ keretein belül is közvetlen lehetőséget kínál a nemzeti fegyverzeti igazgatónak, a nemzeti vállalkozások bekapcsolására, mivel ezeken a területeken folyó tevékenységek *nemzeti képviseletének kijelölése és szakmai irányítása a nemzeti fegyverzeti igazgató feladata*. Ebbe a tevékenységbe bevonásra kerülhetnek szakirányultságuknak megfelelően a nemzeti hadiipar képviselői is.

A *kétoldalú nemzetközi haditechnikai együttműködés* szintén tág teret kínál a nemzeti vállalatok, vállalkozások nemzetközi szerepvállalásának kiszélesítésére, fejlesztésére. Ennek módszere lehet, és a gyakorlatban esetenként tapasztalható is, hogy a nemzeti fegyverzeti igazgató kétoldalú találkozóira meghívást kapnak a nemzeti hadiipar szereplői, illetve a programba beiktatásra kerülnek „*gyárlátogatások*”, vagy a hadiipar képviselői elkísérik a nemzeti fegyverzeti igazgatót a külföldi találkozói-ra, ahol közvetlen kapcsolatba kerülhetnek az adott ország érintett cégeivel.

A HM szponzorálásában és a nemzeti fegyverzeti igazgató szervezésében két évente megrendezésre kerülő *hazai C+D kiállítás* (ugyanúgy más nemzetközi védelmi ipari kiállítások) szintén jó lehetőséget biztosít

⁵ EDA – European Defence Agency.

⁶ RTO – Research & Technology Organization – Kutatási és Fejlesztési Szervezet.

⁷ WEAG – Western European Armaments Group – Nyugat-európai Fegyverzeti Csoport.

⁸ WRC – WEAG Research Cell – WEAG Kutató Sejt.

tanak az érintett vállalkozások számára, hogy bemutatkozzanak és kölcsönösen informálódjanak.

A NATO keretein belül a *biztonsági beruházási program (NSIP)*, illetve a *közös fejlesztésű programok* szintén lehetőséget nyújtanak a nemzeti hozzájárulás arányában nemzetközi ipari együttműködésre, vagy úgynevezett NATO beszállítói feladatok végzésére, amennyiben rendelkeznek megfelelő minősítéssel. Ilyen együttműködésre legnagyobb valószínűséggel alvállalkozói szerepkörben nyílik lehetőség. Mivel az információk elsődlegesen a nemzeti fegyverzeti igazgatónál jelennek meg, így ezen a területen is sokat tehet a nemzeti vállalkozások részvételének elősegítésére.

b) A nemzeti fegyverzeti igazgató közvetett szerepe

A hadiipari megrendelések, tenderek kapcsán a nemzeti fegyverzeti igazgató elősegítheti, támogathatja:

- Azokat az eljárásokat (például direkt offset alkalmazását az indirekt offset helyett), amelyek előnyt biztosítanak a hazai vállalkozások részére;
- Olyan tender kiírását vagy szerződés kötését, amelyek keretében a hazai ipari fejlesztés szempontként szerepel.

A fentiekre negatív példaként a **MISTRAL** szerződést lehet felhozni, ahol gyakorlatilag az árukereskedelemben a többletkivitel lett elszámolva fizetésképpen. Pozitív példa lehet a **GRIPPEN** szerződés, amely kapcsán több mint 100 %-os értékben direkt és indirekt offset alkalmazásával lefedésre került a szerződésben szereplő összeg a magyar fél által preferált területeken, vagy a járműprogramra kiírt tender, amely haditechnikai fejlesztésekre vonatkozó kitételeket is tartalmaz.

A második kérdés az alábbi volt:

Hogyan biztosítható és milyen feltételekkel tartható fent a nemzeti fegyverzeti igazgató tevékenységét támogató szervezetek állományának korszerű, katonai és szakmai felkészültsége?

Erre a kérdésre a válasz összetett, megítélésem szerint legalább három területet ölel fel, ennek megfelelően:

- szervezeti és szervezési kérdés,
- vezetés és irányítás kérdése,
- oktatás, képzés és felkészítés.

Az ***első két csoport*** tulajdonképpen ***kölcsönösen összefügg*** egymással, ezért a válaszomban a kettőt együtt kezeltem. Továbbá kiinduló alapnak tekintem, hogy korszerű, katonai és szakmai felkészültségű állománnyal rendelkező támogató szervezeti elem(ek) csak egy jól strukturált szervezeti hierarchiában, a nemzetközi követelményeket és hazai viszonyokat figyelembe vevő, azok összhangját biztosító rendszerre alapozva teremthető meg. Erre megoldásként az értekezésemben több változatot is javasoltam a nemzeti fegyverzeti igazgatót támogató lehetséges szervezeti háttér kialakításra vonatkozóan.

A kérdés ***szervezeti és szervezési oldalát*** tekintve abból kell kiindulni, hogy a nemzeti fegyverzeti igazgatót közvetlenül, vagy közvetve támogató szervezetek különböző szolgálati alárendeltségben működnek. Ebből adódóan más a ***működési rendje a nemzeti fegyverzeti igazgatót közvetlenül támogató HM Logisztikai és Haditechnikai Fejlesztési Felügyeleti Főosztálynak (továbbiakban LHFFF)***, vagy a HM háttérintézményeinek, illetve a HVK⁹ alárendeltségű, de a nemzeti fegyverzeti igazgatót ***közvetve támogató MH Összhaderőnemi Logisztikai Támogató Parancsnokságnak is (továbbiakban MH ÖLTP)***.

A HM SZMSZ¹⁰-ből adódóan a HM VGHÁT-nak, mint nemzeti fegyverzeti igazgatónak átruházott jogkörben közvetlen ***vezetési, irányítási jogköre*** van a HM LHFFF-re, a HM háttérintézményekre, míg a HVK alárendeltségű szervezetek esetében csak szakmai irányítói jogköre érvényesül.

A fentiekből adódóan, a közvetlen támogató szervezetek struktúrájának és belső összetételének kialakításakor a nemzeti fegyverzeti igazgatónak közvetlen, míg a MH ÖLTP esetében csak közvetett beleszólási joga, lehetősége van.

⁹ HVK – Honvéd Vezérkar.

¹⁰ SZMSZ – Szervezeti Működési Szabályzat.

A körülmények tisztázása után a *feltett kérdésre konkrétan válaszolva* azt tudom mondani, hogy a nemzeti fegyverzeti igazgatót támogató szervezetek vonatkozásában mindenképpen SZMSZ-ben és munkaköri leírásban szükséges rögzíteni a munkaköri jegyzékben szereplő munkakör betöltésére vonatkozó követelményeket. A beosztások betöltéséhez ki kell dolgozni a kiválasztás rendszerét, és egy olyan előmeneteli rendszert kell kidolgozni, amely biztosítja, hogy az így kiválasztott és beosztásba került személy az elvárt szinten (szakmai hozzáértés, nyelvi felkészültség, nemzetközi tapasztalat) képes legyen megfelelni a követelményeknek.

Az *oktatás, képzés, felkészítés* oldalát tekintve *egyrészt* a szervezett képzés keretében a **ZMNE és főiskolai karai**, valamint más hazai és külföldi oktatási intézményeken szerzett ismeretekre alapozott tudásra kell támaszkodni.

Másrészt a szakmai továbbképzések keretében kell az érintett terület műveléséhez szükséges ismeretanyagot biztosítani.

A hazai oktatási rendszer – átvéve a nemzetközi trendet és főleg az amerikai képzési struktúrát – jelenleg az általános képzésre koncentrál. Széleskörű ismereteket próbál nyújtani, mindenből egy kicsit, éppen annyit, amennyi elegendő. Ezzel a felkészültséggel jelennek meg a „*munkavállalók*” a munkahelyen, igaz ez a katonák esetében is. Ez jó alapot biztosíthat arra, hogy eligazodjanak a világban, de nem elegendő ahhoz, hogy egy szakterületen teljes körű és mélyreható ismereteket igénylő munkakört töltsenek be. Ebből adódóan, nagyon fontos a *szakmai továbbképzések rendszere, amelyet a munkáltatónak kell megszervezni*, mert ő tudhatja, hogy mire van szüksége.

A kérdésfelvetés azért is jogos és időszerű, mert sajnos az értekezés témáját érintő területen ez a kérdés jelenleg nem megoldott. A nemzeti fegyverzeti igazgatót a NATO és egyéb nemzetközi feladatai vonatkozásában támogató személyi állomány felkészítésére, egyelőre nincs kialakult gyakorlat.

Megoldás lehet egy következő pályamodell:

Katonákról lévén alapvetően szó, mindenekelett szükségesnek tartok egy minimum 5-10 éves csapatszolgálatot, amely után a HM háttérintézményeinél, vagy az MH ÖLTP-nél kapjon beosztást az érintett személy. Miután itt is eltöltött egy-két évet, megismerte a MH működési mechanizmusát, elvégezte az előmeneteléhez szükséges szakmai tanfolyamokat,

rendelkezik a szükséges nyelvi ismeretekkel, bevonásra kerülhet a CNAD, illetve egyéb nemzetközi vonatkozású feladatokba. Ha megfelelő teljesítményről tesz tanúbizonyságot, akkor magasabb beosztás lévén, bekerülhet a HM LHFFF-ra, vagy más szervezethez, amely a nemzeti fegyverzeti igazgatót támogatja. Itt mélyebb kapcsolatba kerül a nemzetközi feladatokkal.

Ezen a szinten a szakmai továbbképzés lehetőségét a hazai CNAD konferenciákhoz kötve látom megoldhatónak, amelyet a nemzeti fegyverzeti igazgató szervez, mint ahogyan ezt az értekezésemben is kifejtettem. A beszámoltatás és feladatszabás szempontjából évente két rendezvény megtartását tartom szükségesnek, míg a szakmai továbbképzéseket egy alkalommal vagy az őszi, vagy a tavaszi hazai CNAD konferenciához lenne célszerű igazítani. *(De ha igény van rá, természetesen lehet több alkalommal is)*. Ezt azért tartom szükségesnek, mert az állomány fluktuációja miatt is indokolt a mindenki által „*jól tudott*” ismereteket időről-időre felújítani.

A harmadik kérdés az alábbi volt:

Az értekezésben megfogalmazottakon túl, hogyan ítéli meg a szerző a hazai nemzeti fegyverzeti igazgató érdekérvényesítési és tárcaképviseleti lehetőségeit a CNAD keretein belül?

Ahhoz, hogy erre a kérdésre korrektül válaszolni lehessen, célszerű rögzíteni, hogy vajon a nemzeti fegyverzeti igazgatónak milyen érdekeket kell érvényesítenie? A nemzeti fegyverzeti igazgatóhoz kapcsolódóan sehol nem találtam ennek hivatalos megfogalmazását. Így a kérdésre a válasz nem egyszerű. *Ezért kiindulási pontnak javaslom, hogy általánosságban fogadjuk el, a nemzeti fegyverzeti igazgató feladata az érdekképviselet során*, hogy minden eszközzel és lehetőséggel elősegítse a MH működőképességét, a költségvetési lehetőségek adta kereteken belül a haditechnikai fejlesztések minél hatékonyabb megvalósítását, ezzel biztosítva a MH nemzetközi kötelezettségvállalásainak teljesítését, és az ország védelmének haditechnikai és logisztikai biztosítását. Akkor ennek megfelelően a CNAD és annak szaktanácsadói bizottságaiban is ezeket szem előtt tartva kell a nemzeti álláspontot és az érdekeinket képviselni úgy, hogy a nemzeti fegyverzeti igazgató vagy támogatja az ezzel összhangban lévő állásfoglalásokat, vagy a magyar érdekeknek megfelelően saját nemzeti javaslatokat terjeszt elő.

A fenti kérdésre válaszként alapvetően két területre bontom:

- A nemzeti fegyverzeti igazgató érdekérvényesítési lehetősége **nemzetközi** vonatkozásban;
- A nemzeti fegyverzeti igazgató érdekérvényesítési lehetősége és tárcaközi képviselője **hazai** vonatkozásban.

Nemzetközi vonatkozásban

A magyar nemzeti fegyverzeti igazgató helye, szerepe, feladatai hasonlóak, mint más NATO országok nemzeti fegyverzeti igazgatóinak. Ezt a dolgot részletesen elemeztem. Ebből az is következik, hogy az érdekérvényesítési lehetőségei is hasonlóak, legalább is nemzetközi viszonylatokban. Amiben mégis eltérés mutatkozik, az a gyakorlati megvalósítás. **Úgy ítélem meg**, hogy egyelőre nem vagyunk képesek az érdekérvényesítési lehetőségeinket maximálisan kihasználni. Ezek véleményem szerint a relatíve rövid NATO tagságunkból és a sokszor bizonytalan háttér miatt adódnak (hiányoztak a stabil hosszú távú elgondolások). Nem tértépeztük még fel eléggé, hogy milyen módon, milyen módszerrel lehet az érdekeinket hatékonyabban kifejezésre juttatni.

Mindenekelőtt ahhoz, hogy a nemzeti fegyverzeti igazgató a nemzeti érdekeket érvényesíteni tudja, rendelkezniünk kell egy **hosszú távú nemzeti védelmi koncepcióval**, a Parlament által (a pártok többségével) **elfogadott 10-15 évre szóló haderő-fejlesztési tervekkel, amelyek nem változnak meg a parlamenti ciklusok szerint**. Ez utóbbi kitélt rendkívül fontosnak tartom! Ezek jelentik a **mérföldköveket a nemzeti fegyverzeti igazgató számára** akkor, amikor képviseli a Magyar Honvédséget a különböző nemzetközi szervezetekben, így például a NATO CNAD bizottságában, a Nyugat-Európai Fegyverzeti Csoportban (WEAG), vagy az EU releváns fórumain.

A fentieket figyelembe véve az a véleményem, hogy a nemzeti fegyverzeti igazgató akkor képes a nemzeti érdekeinket hatékonyan kifejezésre juttatni, ha:

- A CNAD értekezleteken személyesen vesz részt, a szakterület képviselőire támaszkodva felkészül a CNAD ülések napirendi pontjaira, és ha szükséges, az értekezleten kifejti a nemzeti álláspontot, tájékoztatja a partnereket a magyar helyzetről, a várható tendenciákról.

- Az esetleges nemzeti érdeket érintő témá(ka)t a NADREP-en keresztül napirendre véteti, a CNAD alárendelt bizottságaiban a nemzeti képviselőktől, aktív szakmai tevékenység megvalósítását követeli meg.
- Rendszeres kapcsolatot tart fenn a hadiiparért felelős Gazdasági és Közlekedési Minisztérium illetékes helyettes államtitkárával.
- Az NSIP programok megvalósítása során, a törvényes kereteken belül elősegíti a nemzeti (hadi)ipari részvétel lehetőségét.
- A kétévente megrendezésre kerülő C+D kiállításon elmélyíti kapcsolatait más országok nemzeti fegyverzeti igazgatóival.
- Más országok által szervezett védelmi ipari kiállításokon a nemzeti fegyverzeti igazgató a Magyar Védelmiipari Szövetség és más érintett tárcák képviselőinek bevonásával vesz részt – ahol, mint katalizátor szerepel – és az érintetteket közvetlenül is hozzásegítheti a nemzeti (hadi)ipar érdekeinek érvényesüléséhez.

Hazai vonatkozásban

A nemzeti fegyverzeti igazgató:

- A napirendtől függően a CNAD értekezletre meghívja más érintett tárcák képviselőit is, akik így közvetlenül is információkhoz juthatnak és részesei lehetnek a nemzetközi együttműködési folyamatoknak.
- A CNAD értekezletek után tájékoztatja az érintett tárcákat, hazai szervezeteket, szervezeteket az őket érintő kérdésekben (tárcaközi és a tárcán belüli információtovábbítás). Ennek a tárcán belüli formája lehet az általam „*hazai CNAD konferenciának*” nevezett rendezvény.
- Feladatot szab a szakmai képviseletet ellátó szervezetek és a képviselők részére a következő időszakra terjedően.

A hazai érdekérvényesítés egyik fontos „kelléke” a szakmai támogatást biztosító megfelelő szervezeti struktúra felépítése. A nemzeti fegyverzeti igazgató CNAD vonatkozású feladatai támogatására szükségnek tartok – az értekezésben részletesen taglaltak szerint – egy közvetlen szakmai szervezet működtetését, amelyik naprakészen koordinálni tudja a nemzeti fegyverzeti igazgatói funkcióból eredő feladatok végzé-

sét. Úgy ítélem meg, hogy nem elegendő az a jelenlegi gyakorlat, amely gyakorlatilag csak az éves kiutazások megtervezését, részben azok megtörténének dokumentálását, és a CNAD értekezletekre - a napirendi pontok alapján – bekért jelentések összeállítását jelenti (a MH LHFFF-be szervezett 4 fős HEO által).

A fentebb leírtakon túlmenően a nemzeti fegyverzeti igazgatónak közvetlen és meghatározó szerepe van a MH *haditechnikai fejlesztési terveinek* kidolgozásában, összeállításában és a gyakorlati megvalósításában, amelyhez jelentős segítséget tud biztosítani a szakmai képviseleti rendszer nyújtotta lehetőségek, információk által. A CNAD különböző bizottságaiban a szakmai képviseletet ellátók a bizottságokban megszerzett információikat be kell, hogy építsék a hazai működési rendbe.

A negyedik kérdés az alábbi volt:

Hogyan ítéli meg a nemzeti CNAD képviselők tevékenységének hatékonyságát a NATO szakirányú szervezeteinek munkájában?

A kérdéssel kapcsolatban az a véleményem, hogy *nehezen mérhető fogalom ebben a témában a hatékonyság*. Nincsenek egzakt számok, amely alapján mérni lehetne a képviselők munkáját. Habár *Kasza Zoltán mk. alezredes úr* „*A NATO logisztikai munkacsoportok tevékenysége a katonai termelői logisztikai képességekkel való harmonizálása érdekében*” című doktori (PhD) értekezésében kísérletet tesz erre. Viszont a felhasznált matematikai modellt szerintem még nem kizárólagosan alkalmas ennek mérésére, melyet a szerző is hangsúlyoz az értekezésben.

Ugyancsak nehezíti a megítélést az is, hogy *a terület szakmai képvisellete nem képez egységes, zárt rendszert*. Ez alatt azt értem, hogy nincs rendszeres feladatszabás és elszámoltatás sem a képviselők irányába. Ez alól kivételt képeznek azok, akik az egyes szintű bizottságokban képviselik a MH-t a CNAD-ben, vagy olyan jelentőségű a bizottság témája, hogy az a CNAD értekező napirendjére kerül. Ugyanis ez utóbbi bizottságok képviselői fél évente írásos jelentést terjesztenek fel a nemzeti fegyverzeti igazgató részére a CNAD ülésre történő felkészülés céljából. A feladatszabás azonban számukra sem rendszeres.

Mivel a hatékonyságra vonatkozóan ez idáig nem készült sem értékelési követelmény rendszer, sem ilyen irányú felmérés, így csak a saját tapasztalataimat felhasználva tudok válaszolni, nem nevezve meg szervezeteket, illetve képviselőket (csak pozitív példa esetén), mert nem áll módjukban az esetleges negatív kritikákat megcáfolni.

A tapasztalatom szerint vegyes a kép a képviselők hatékonyságát illetően. Vannak jól, közepesen és rosszul működő képviselők. Ez a következőktől függ:

- A kijelölt képviselő szakmai és nyelvi felkészültsége megfelelő-e?
- A kijelölt szakmai képviselő eredeti beosztásából adódóan mennyire leterhelt, van-e elegendő ideje a bizottsági ülésekre felkészülni, a napirenden lévő témákban a nemzeti álláspont kialakításához a mandátumot megszerezni? Vagy csak elutazik az ülésre és csendes szemlélőként részt vesz az ülésen. Nemzetközi tapasztalatom az, hogy egy bizottsági képviselő (évente 4-5 ülést számolva) a munkaidő mintegy 20-30 %-át veszi igénybe, beleszámítva az utazásra fordított időt is.
- Volt-e feladatszabás a témában vagy sem?
- A szervezet vezetője mennyire képes „**odafigyelni**” a képviselők munkájára?
- A magasabb szintű bizottság (csoport) képviselőjének van-e lehetősége összefogni az alárendelt bizottsági képviselők munkáját? Erre **pozitív példa** volt a szárazföldi fegyverzeti csoport (NAAG) tevékenysége, vagy a kutatás-fejlesztés (RTO) területe. **Negatív példa** a légvédelmi fegyverzeti csoport képviselője, amelyre legalább hat-hét képviselő volt már kijelölve.
- A kijelölt képviselő a beosztásából adódóan rendelkezik-e koordinációs jogkörrel?
- A képviselt területen jelentkező témáknak van-e nemzeti anyagi kötelezettség vállalás vonzata? Ha igen, akkor nagyobb az előjárói odafigyelés, de könnyen az lehet az azonnali reakció, hogy akkor nem veszünk részt benne, anélkül, hogy minden oldalról megvizsgálásra került volna a téma.

Valószínű, hogy még számos tényezőt fel lehetne sorolni, én ezeket tartom meghatározónak.

A nemzeti fegyverzeti igazgató szakterületét érintő képviselői tevékenység hatékonyságának növelését röviden a következők megvalósítása esetén látom:

- Határozott, egységes nemzeti képviselői koncepció kialakítása.

- Rendszeres feladatszabás és beszámoltatás a nemzeti fegyverzeti igazgató részéről.
- A képviselőkkel való személyes kapcsolattartás lehetőségének biztosítása (például rendszeres hazai CNAD konferenciák megszervezésével).
- A mandátumok „gyors” kiadására vonatkozó mechanizmusok kialakítása (nem csak a CNAD-t érintő probléma).
- Koordinációs jogkör biztosítása a területek képviselőinek.
- A NADREP rendszeres tájékoztatása a hazai döntésekről.
- A szükséges témákban a nemzeti képviseleti álláspontok megküldése a NADREP részére.

Az ötödik kérdés az alábbi volt:

A jelölt a dolgozatában a fegyverzeti igazgatónak a HM-HVK szervezeti struktúrájába történő elhelyezésére 3 különböző javaslatot vázolt fel. Ezek közül melyiket tartja reálisnak és konkrétan megvalósíthatónak, és miért? Mennyiben tenné teljesebbé a HM TVTR¹¹-ének eredményességét?

Függetlenül a változatoktól, javasoltam, hogy kerüljön rendszeresítésre a nemzeti fegyverzeti igazgatói és a nemzeti fegyverzeti igazgató helyettesi beosztás is. Vagyis az „A” és „C” változatban kerüljön be a HM Munkaköri Jegyzékébe a HM VGHÁT megnevezés mellé a nemzeti fegyverzeti igazgató megnevezés is. A „B” változatban a nemzeti fegyverzeti igazgatói beosztás önálló HÁT szintű beosztásként jelenik meg.

Minden körülményt figyelembe véve, az „A” változatot gondolom, mint mindenképpen szükséges és reálisan is megvalósítható változatot. (Természetesen mindegyik változat másféleképpen jelent megoldást, úgy strukturális, mint funkcionális szempontból és minőségében is mást-mást eredményez).

Ebben a változatban a nemzeti fegyverzeti igazgató felelősségi körébe tartozó feladatok koordinálását, szakmai irányítását a nemzeti fegyver-

¹¹ TVTR – Tárcaszintű Védelmi Tervezési Rendszer.

zeti igazgató közvetlen alárendeltségében lévő szervezet végezi. **A szervezet megnevezése Fegyverzeti Igazgatói Koordinációs Iroda.**

A Fegyverzeti Igazgatói Koordinációs Iroda:

- Vezetője a nemzeti fegyverzeti igazgató helyettes.
- Beosztottjai látják el a nemzeti képviseletet a CNAD, WEAG és EU egyes szintű bizottságaiban, illetve a kiemelten fontos bizottságokban, például a tervező csoportokban, vagy az irányító bizottságokban.
- Koordinálja a nemzeti fegyverzeti igazgató feladatkörébe tartozó két- és többoldalú nemzetközi kapcsolatokat.
- Felelős a területet érintő védelmi tervezési feladatok bedolgozásáért.
- A 15/1999. (HK 7) HM utasítás szerinti ez a felelős szervezet a szakterületet érintően.

Ezzel a megoldással biztosítható, hogy minden fontos és szükséges információ közvetlenül eljusson a nemzeti fegyverzeti igazgatóhoz, a kevésbé fontos és lényegtelen információk nemzeti fegyverzeti igazgató helyettesi szinten kiszűrésre kerülhetnének, így nem rabolva el a napi teendők során amúgy is szűkös időt a HM VGHÁT-tól.

A Fegyverzeti Igazgatói Koordinációs Iroda összetételét szakirányultság szerint és létszámában úgy kell kialakítani, hogy az alábbi fő szakterületek képvisellete biztosított legyen:

- szárazföldi fegyverzeti főcsoport,
- légierő fegyverzeti főcsoport,
- nemzetközi és hazai kutatás, fejlesztés,
- WEAG és EU irányú feladatok koordinálása,
- AGS program felelőse,
- rakétavédelmi programfelelős,
- két- és többoldalú szakmai kapcsolatok szervezése,
- szabványosítás, minőségbiztosítás és egyéb témák.

Az ehhez szükséges személyi háttér minimális plusz létszám igény mellett biztosítható a jelenlegi tanácsadó csoportból és a HM HLFFF Haditechnikai Együttműködési Osztálya állományából. A felsorolásban szereplő feladatkörök aktuálisan változhatnak, ezért ilyen értelemben rugalmasan kell és lehet kezelni azokat.

Ebben a változatban a HM LHFFF feladataiból kikerülnének a CNAD, WEAG, EU, valamint a két és többoldalú haditechnikai nemzetközi együttműködési feladatok.

A szakterületek koordinátorai, szakreferensei lennének a képviselők az egyes szintű és az irányító bizottságokban. Így ezek a szervezeti struktúrából adódóan közvetlenül kapcsolatban állnának a nemzeti fegyverzeti igazgatóval és helyettesével, **lehetőségük lenne a rendszeres, akár napi kapcsolattartásra.**

A programfelelősök addig lennének ebben a szervezetben, amíg csak összekötő, koordinációs feladatokat kell ellátni. Amikor egy fejlesztés során a program iroda felállításra kerül, úgy ez a feladat átkerül a programirodába, és további döntés kérdése, hogy ezután a Program Iroda a nemzeti fegyverzeti igazgató alatt közvetlenül a **Fegyverzeti Igazgatói Koordinációs Iroda** szervezetében, vagy a jelenlegi konstrukcióban (a HM Technológiai Hivatal állományában) működik tovább.

Az „A” változat megvalósítása azzal az **előnyvel járna**, hogy a fő területek képviselői közvetlen kapcsolatban lennének a nemzeti fegyverzeti igazgatóval és helyettesével, ezen kívül egy szervezetbe lenne koncentrálva a jelenleg „szétszórt” és koordinálatlan tevékenység.

A **hátránya** egyes vélemények szerint az lehet, hogy így a képviselők ki lennének emelve a szakmai környezetükből. Én ezt nem látom komoly indoknak, mivel a jelenlegi gyakorlatban is, amikor más beosztásba kerül a képviselő, szintén viszi magával a feladatot azzal az indokkal, hogy fennmaradjon a folyamatosság.

A **kérdés második részében** megfogalmazottakra, nevezetesen mennyiben tenné teljesebbé a HM TVTR-ének eredményességét, azt gondolom, hogy sokban. Az által, hogy a feladatok szinkronizálva lennének a TVTR-ben szereplő haderő-fejlesztési célkitűzésekkel, egy célirányos tevékenység lenne megvalósítható. Ugyanis a CNAD-ben és ez által a nemzeti fegyverzeti igazgató alárendeltségében folyó munkáknak nem lehet más célja, mint a szükséges katonai képességek biztosítása a nemzeti és a nemzetközi kereteken belül egyaránt. Ezek a feladatok pedig a védelmi tervezésen keresztül realizálódnak.

A hatodik kérdés a következő volt:

Miben látja az EU és a NATO fegyverzeti fejlesztési tevékenységeinek rendszerében az azonosságokat és a különbségeket?

A NATO fegyverzeti fejlesztési feladatai alapvetően a NATO katonai képességek szükségleteiből, a szűk keresztmetszetekből és az újonnan jelentkező kihívásokból eredeztethető. Erre vonatkozóan 1999-ben a Washingtoni Csúcson elfogadott DCI¹² és a 2002-ben Prágában elfogadott PCC¹³-ből lebontott és a haderőfejlesztési tervekben szerepeltett képességek fejlesztése jelenti a megvalósítandó feladatokat.

Ezek a fegyverzeti fejlesztések NATO vonatkozásában a CNAD égisze alatt folynak, egyéb vonatkozásban pedig az illetékes bizottságokban (légvédelmi, vezetés-irányítás, stb.), amelyek sokszor kapcsolódnak a CNAD feladataihoz is. Ezen kívül a **Kutatás-Fejlesztési Hivatal (R&T Agency)** keretében folyó tevékenység is ide kapcsolódik.

Az EU vonatkozásában a „Petersburg”-i feladatból eredeztethetőek az **ECAP (European Capability Action Plan)** néven ismert fejlesztési tevékenységek. 15 témában kerültek megalakításra az úgynevezett **Project Group**-ok, amelyekben a nemzetek önkéntes alapon vesznek részt. Ezen kívül a 2004-ben felállításra tervezett **Európai Védelmi Hivatal (EDA)**¹⁴ foglalkozik majd ezekkel a kérdésekkel.

Az alapvető cél itt is, hogy a fejlesztések támogassák az EU Védelmi Stratégiáját a védelmi képességek kialakításában, nevezetesen az Európai Hadtest hadfelszerelését illetően.

Ha a kettőt egymás mellé állítjuk, akkor sok hasonlóságot és több esetben párhuzamosságot is figyelhetünk meg.

Azonosságok, hasonlóságok:

- A feladatokban, célokban;
- A megvalósítás rendszerében (bizottságok, hivatalok);

¹² DCI – Defence Capability Initiatives – Védelmi Képességek Kezdeményezése.

¹³ PCC – Prague Capability Commitments – Prágai Képesség Kötelezettség-vállalások.

¹⁴ EDA – European Defence Agency.

- A felelős szervezetekben, vezetőkben (például: nemzeti fegyverzeti igazgató ugyanaz mind a két esetben);
- A bizottságokban a képviselők többnyire szakterületenként ugyanazok mindkét szervezetben, stb.

Különbségek:

- A NATO transz-atlanti (USA, Kanada), az EU csupán európai térséget ölel fel.
- A hatékonyságban és eredményességben (a NATO hatékonyabb).
- A NATO-ban az RTO, az EU-ban az EDA biztosítja a szervezeti kereteket.

Az EU az európai önállóság (identitás) kialakítását hívatott biztosítani.

Egyébként kialakulóban van a **NATO-EU együttműködés (NATO-EU Capability Group néven)**, főleg a PCC fejlesztési feladatokat érintően. A két szervezetben működő csoportok hivatalosan is intézményesített kapcsolatot tartanak fenn, így informálva kölcsönösen egymást az elévzett munkákról, azzal a céllal, hogy csökkentsék a párhuzamosságokat.

Azt mindenképpen szeretném kihangsúlyozni a kérdésekre adott válaszaim kapcsán, hogy ***rendkívül fontosnak tartom a rendszerességet, a következetességet*** a jelenlegi ad-hocnak tűnő koordinációs tevékenységekkel ellentétben.

Úgyvélem, a kérdésekre ilyen formán is közreadott válaszaimmal, segíteni tudtam a téma iránt érdeklődőknek.